

Vooraf

Leven is een gevecht van begin tot eind. Het ene probleem is nog niet opgelost of het andere dient zich aan. Strijd is onvermijdelijk, de mensen waar je mee te maken hebt, hebben dezelfde behoeften als jij, hebben hun oog laten vallen op dezelfde baan, hetzelfde huis, dezelfde vrouw.

Of je ziet het anders. Je maakt je niet overdreven bezorgd of je wel een goed leven zult hebben. Voor de problemen die er zijn, zijn oplossingen. Het leven biedt volop mogelijkheden om te doen wat je wil doen. Er is geen reden anderen te wantrouwen, de bedoelingen van mensen zijn goed, ze proberen iets van hun leven te maken.

Deze laatste, optimistische houding is volgens de algemene opvatting de overheersende en kenmerkende van de Westerse cultuur. Het mensbeeld is positief. Mensen willen uit zichzelf het goede doen, willen vooruit komen. Er is genoeg plaats voor iedereen om met zijn plannen aan de slag te gaan. Als zich belangentegenstellingen voordoen, zijn ze op te lossen. Mensen zijn bereid met elkaar te overleggen, een redelijk compromis te sluiten, verschil van mening hoeft niet op een gevecht uit te draaien.

Maar het is ook duidelijk dat de Westerse cultuur ruimte geeft aan strijd, dat bewust doet. De markteconomie is een systeem van strijd, bedrijven worden geacht met elkaar te concurreren. De democratie is een openbare arena van strijd over meningen en plannen voor de samenleving. In de sport strijden clubs en sporters met elkaar, vanaf de tribune of de zithoek thuis moedigen we hen aan elkaar stevig aan te pakken.

Maar dat zijn vormen van strijd die we aanvaardbaar vinden. Ze zorgen voor vermaak, in het geval van sport, of leveren de samenleving grote voordelen op, zoals in het geval van de strijd tussen bedrijven. Niet alle strijd is verkeerd, is de redenering, strijd is vaak juist nuttig. Hij zorgt ervoor dat wat sterk is, de ruimte krijgt, wat zwak is, verdwijnt. Je moet gebruik maken van het verschijnsel strijd, de wereld wordt er beter van. Iemand die vecht, die wil winnen, bewijst eigenlijk iedereen een dienst met zijn ambitie.

Bovendien, winnen is eervol, is een reden voor trots.

Per saldo staan we positiever tegenover strijd en winnen dan we misschien dachten.

We houden van winnaars, zetten ze op een voetstuk, benijden ze.

Aan de andere kant, niet iedereen is een liefhebber van het gevecht. Er zijn ook echte pragmatici, al zijn ze misschien in de minderheid, mensen met een afkeer van confrontatie, die niet onder de indruk zijn van de vermeende voordelen van strijd. Die meer zien in overleg en redelijk debat om problemen op te lossen, om vooruitgang te realiseren.

Samengevat, het is kennelijk andersom dan vaak wordt beweerd: de redelijke, pragmatische houding is in de Westerse samenlevingen in de minderheid, de meerderheid van de mensen is positief over strijd, is overtuigd van de voordelen van strijd voor de samenleving, voor de relaties tussen ouders en kinderen, leraren en leerlingen, leidinggevend en werknemers, enzovoorts. Veel mensen vinden onze cultuur te slap, juist de laatste tijd.

Los van de vraag welke visie in de meerderheid is, kun je concluderen dat er twee visies naast elkaar voorkomen, twee meningen over de beste manier om verschillen van inzicht op te lossen, een 'harde' en een 'zachte', waarbij in de ene visie het gevecht, in de andere overleg het centrale verschijnsel is.

Het hanteren van dit onderscheid heeft een belangrijke plaats in dit boek. De redenering is dat beide visies naast elkaar voorkomen in de Westerse cultuur. Het zijn niet zozeer visies op basis van een redenering, maar belevingen van de werkelijkheid, die een onderdeel zijn van de persoonlijkheid van iemand. Sommige mensen ervaren de werkelijkheid op de harde manier, andere op de zachte.

De twee belevingen staan ver van elkaar af, zijn onvergelijkbaar. Voor iemand met een zachte visie is de wereld een overzichtelijke, veilige plaats, waar je een goed leven kunt hebben. Mensen vormen geen bedreiging voor je, je kunt tot overeenstemming met hen komen. Voor degene met de harde visie is de wereld een plaats waar de problemen zich opstapelen. Het hoogste en aangenaamste kun je alleen bereiken als je er een gevecht voor over hebt.

Door hun verschil in levensgevoel hebben mensen verschillende opvattingen over hoe je moet leven, hoe je met anderen moet omgaan, over onderwerpen als opvoeden, liefde, vriendschap, politiek.

Misschien komt de tweedeling hard/zacht wat al te eenvoudig over, er moeten meer overtuigingen en houdingen te onderscheiden zijn, zou je denken. Maar juist door het bij een tweedeling te houden, ontstaat zicht op een aantal kenmerken van onze cultuur, op ontwikkelingen in de samenleving. Hoe moeilijk het Verlichtingsideaal, het

verdraagzame, redelijke denken in praktijk te brengen is, word je pas goed duidelijk als je je bewust bent van een ander, tegenovergesteld wereldbeeld. De Westerse cultuur wordt naast redelijkheid ook gekenmerkt door een ander levensgevoel, door pessimisme, door de overtuiging dat alles om strijd draait, dat anderen een bedreiging voor je zijn. We houden ook van strijd, we willen zelf een winnaar zijn. Zowel de ene als de andere opstelling zie je terug in de relaties die mensen met elkaar onderhouden. Zowel de verdraagzame, redelijke houding kom je tegen, als ook de harde, achterdochtige, vechtlustige. Onze cultuur is er niet een van één houding, de redelijke, maar ook van de andere, de vechtlustige, waarschijnlijk zelfs in grotere mate. Hij is op dit moment in ieder geval de meest zichtbare.